

ΑΡΧΟΝΤΙΚΟ ΜΑΝΙΑ

ΧΩΡΑ ΠΑΤΜΟΥ

**ΠΡΟΤΑΣΗ ΓΙΑ ΤΗΝ ΑΠΟΚΑΤΑΣΤΑΣΗ ΤΟΥ ΑΡΧΟΝΤΙΚΟΥ
ΜΑΝΙΑ ΜΕ ΝΕΕΣ ΔΗΜΟΣΙΕΣ ΧΡΗΣΕΙΣ**

5/2017

Πρόταση για την Αποκατάσταση του Αρχοντικού Μανιά με νέες δημόσιες χρήσεις

Το αρχοντικό Μανιά κληροδοτήθηκε στον Δήμο Πάτμου και αποτελεί ιδιοκτησία του. Το κτίριο χρησιμοποιήθηκε ως σχολείο για αρκετά χρόνια. Έπειτα από την μεταφορά του σχολείου σε νέες κτηριακές εγκαταστάσεις, το αρχοντικό δεν απέκτησε νέα χρήση και εγκαταλείφθηκε.

Στην δεκαετία του '80 έγινε μια προσπάθεια ανέγερσης ξενοδοχειακής μονάδας στο οικόπεδο του αρχοντικού Μανιά η οποία θα ενσωμάτωνε το κτίριο του Αρχοντικού. Αλλά το έργο τελικά δεν υλοποιήθηκε.

Πιο πρόσφατα, έγιναν προσπάθειες για ανακατασκευή του κτιρίου, ως συνεδριακό και πολιτιστικό κέντρο, οι οποίες τελικά δεν υλοποιήθηκαν. Η μόνη παρέμβαση στο κτίριο αφορούσε μια σειρά από εργασίες, χωρίς όμως τις απαραίτητες μελέτες και άδειες. Οι εργασίες αυτές και ο τρόπος που έγιναν προκάλεσαν αρκετές αλλοιώσεις στο κτίριο και θα χρειαστεί να αναστραφούν.

Επισημαίνεται πως αρκετά από τα παλιά αρχιτεκτονικά στοιχεία του Αρχοντικού καταστράφηκαν σε αυτές τις εργασίες. Επίσης, με τον καιρό αφαιρέθηκαν/υπεξαιρέθηκαν από το κτίριο πολύτιμα πέτρινα δομικά στοιχεία και όλα τα κεραμικά δάπεδα .

Η παρακάτω σύνοψη της μελέτης παρουσιάζει την πρόταση για την αποκατάσταση του Αρχοντικού Μανιά. Σκοπός της μελέτης είναι να δημιουργηθεί ένας λειτουργικός χώρος με συνδυασμένες χρήσεις. Οι χρήσεις αυτές θα εναρμονίζονται με τους παρακείμενους διατηρητέους ανεμόμυλους και θα εξυπηρετούν δημοτικές ανάγκες. Η αποκατάσταση, θα γίνει με τρόπο που θα σέβεται τα παραδοσιακά στοιχεία, τον χαρακτήρα και τον παραδοσιακό τρόπο κατασκευής του κτιρίου ως πολύτιμη κληρονομιά της αρχιτεκτονικής και οικοδομικής παράδοσης του Νησιού. Επιπλέον, η πρόταση προβλέπει λειτουργίες με τις οποίες ο δήμος θα μπορέσει να εξασφαλίσει την αυτοχρηματοδότηση του Αρχοντικού, απαραίτητη συνθήκη για την απρόσκοπτη συντήρηση του κτιρίου. Τέλος, το Αρχοντικό θα είναι επισκέψιμο από το κοινό.

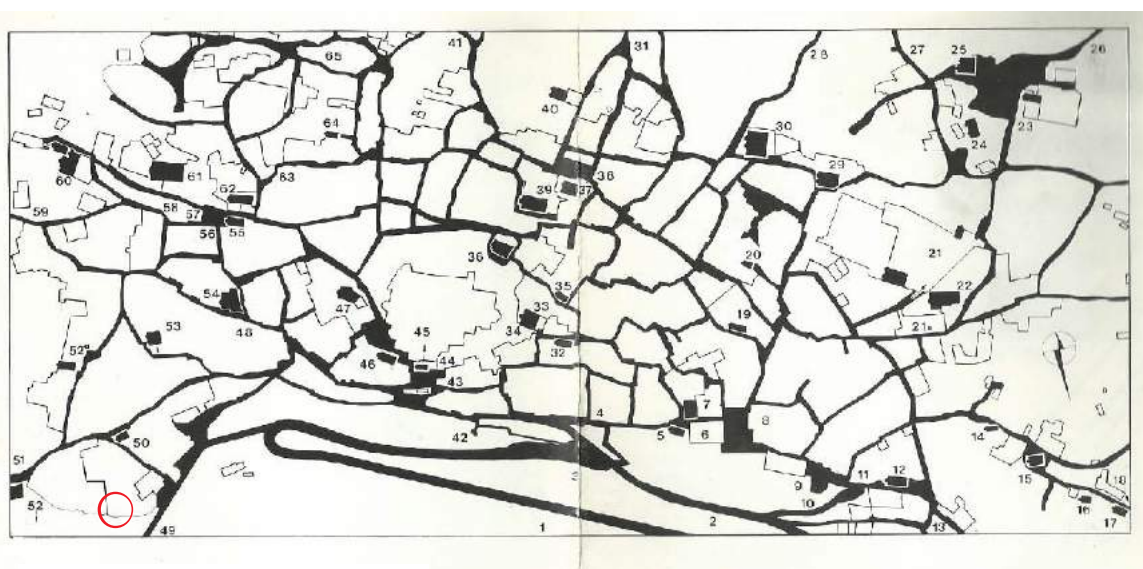

Περιγραφή του Αρχοντικού Μανιά

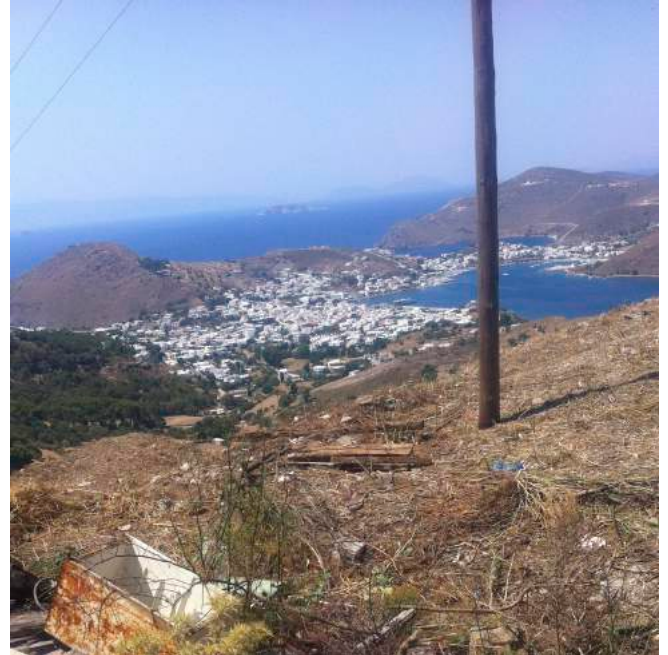
Βλέπε Χάρτη, Γενική Άποψη του Αρχοντικού και του περιβάλλοντα χώρου (εικόνες 1, 2, 3).

Το αρχοντικό Μανιά βρίσκεται στην περιοχή «Μύλοι» του οικισμού της Χώρας της Πάτμου ο οποίος είναι χαρακτηρισμένος από την UNESCO ως Μνημείο Παγκόσμιας Πολιτιστικής Κληρονομιάς (UNESCO World Heritage Site). Το ακίνητο συνορεύει με τους πρόσφατα αποκατεστημένους παραδοσιακούς ανεμόμυλους οι οποίοι βραβεύτηκαν από την EUROPA NOSTRA το 2012 (“Βραβείο για την εξαιρετική σε λεπτομέρεια και πληρότητα της αποκατάσταση και τις εμπνευσμένες νέες χρήσεις για μελλοντική παραγωγή και εκπαίδευση”).

Εικ. 1 Χάρτης, Χώρα Πάτμου

Το αρχοντικό βρίσκεται σε μια εξαιρετική θέση σε αυτή την ιδιαίτερη περιοχή, χαρακτηριστική του τοπίου της Χώρας της Πάτμου, με πανοραμική θέα προς το Μοναστήρι του Αγίου Ιωάννη, την Σκάλα της Πάτμου και προς τους παραδοσιακούς Ανεμόμυλους.

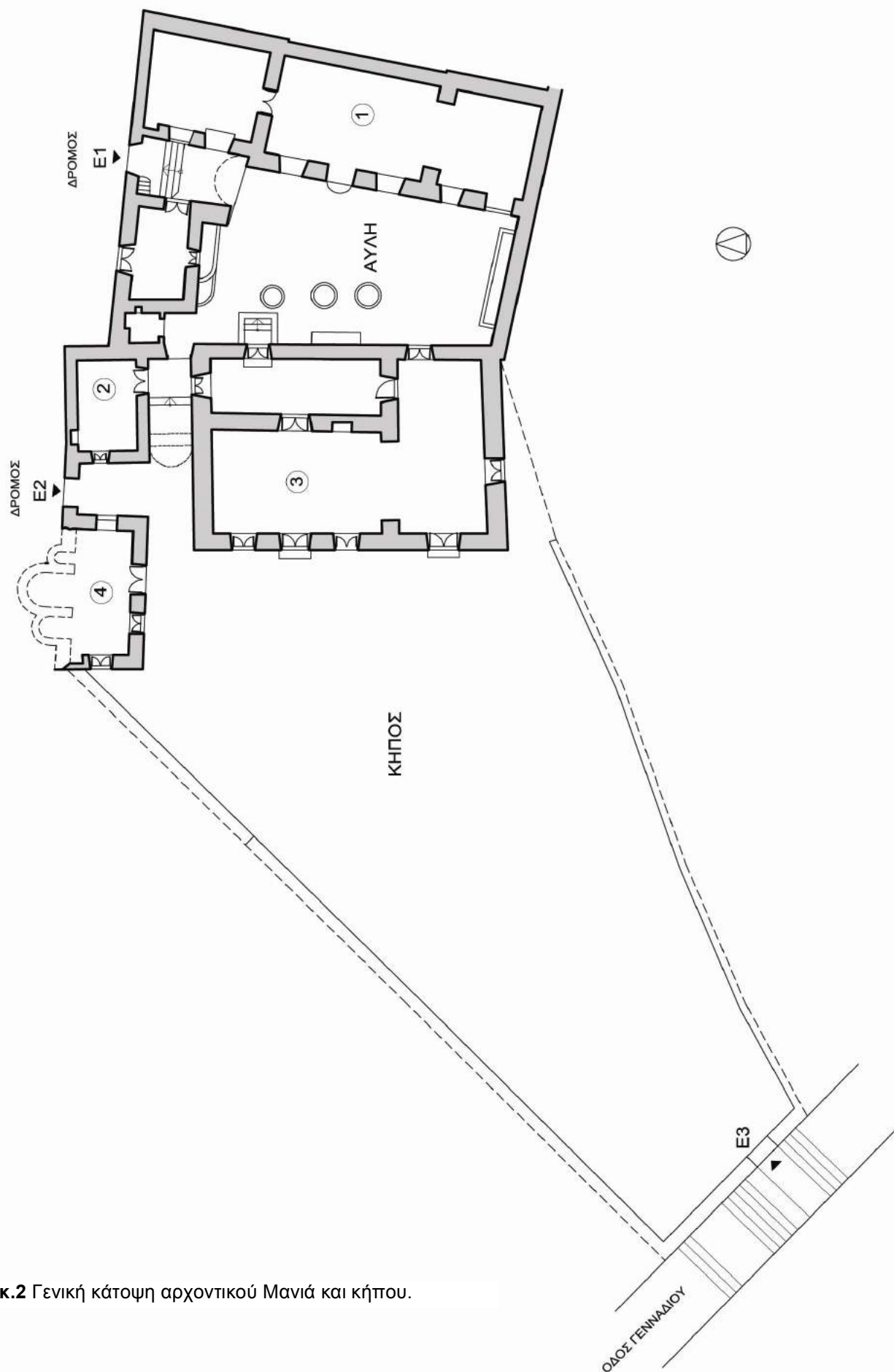

Η πρόσβαση στο Αρχοντικό γίνεται από ένα δημόσιο μονοπάτι που συνδέει την κύρια επαρχιακή οδό και την μικρή πλατεία της εκκλησίας του Αγίου Πνεύματος (είσοδος Ε1 και Ε2).

Πρόσβαση υπάρχει επίσης από την πλευρά του κήπου από σοκάκι του οικισμού (οδός Γεννάδιου, είσοδος Ε3).

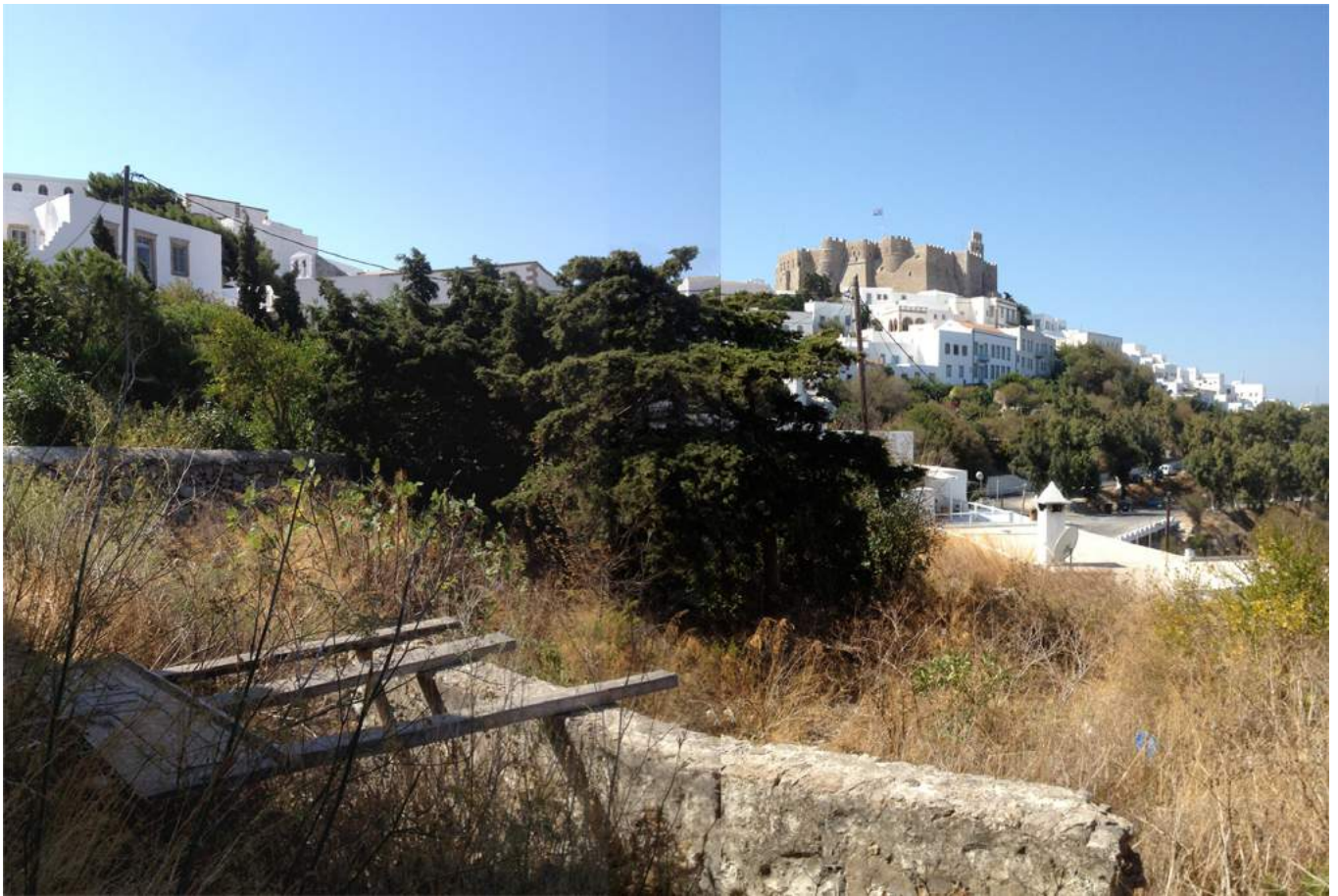
Εικ.2 Γενική κάτοψη αρχοντικού Μανιά και κήπου.

Τα κτίσματα.

Το ιδιαίτερο κτιριακό συγκρότημα του Αρχοντικού Μανιά περιλαμβάνει ενδιαφέροντα αρχιτεκτονικά στοιχεία: ένα νεοκλασικό κτίσμα του 1905, παλαιότερα κτίσματα με παραδοσιακά χαρακτηριστικά δόμησης, εσωτερική αυλή και μεγάλο κήπο, σπάνιο χαρακτηριστικό για τον οικισμό της Χώρας.

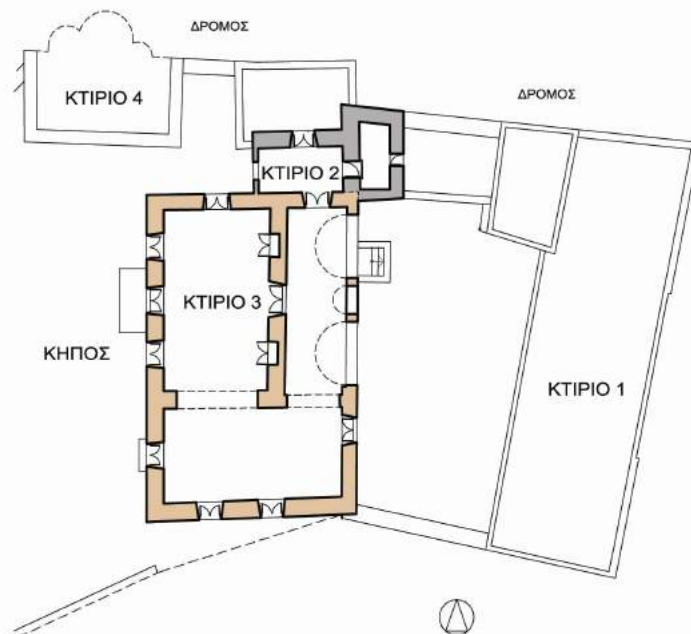
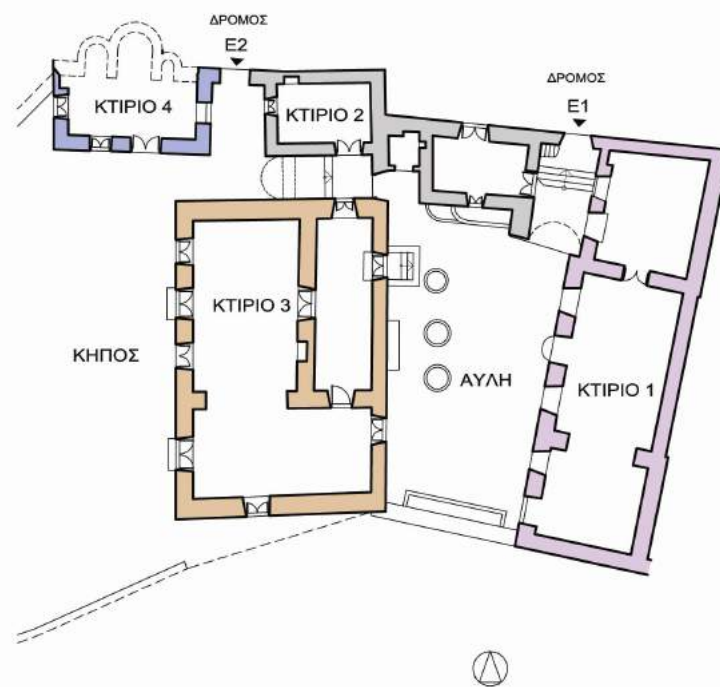
Το νεοκλασικό κτίριο από την πλευρά της αυλής έχει προθάλαμο με κολώνες και καμάρες, στοιχείο που αποτελεί ιδιαίτερο χαρακτηριστικό του Αρχοντικού. Επίσης υπάρχουν κατάλοιπα από το ανεξάρτητο κτίριο με τρεις παλαιούς παραδοσιακούς ξυλόφουρνους.

Άποψη του κήπου

Η οικία Μανιά αποτελείται από τέσσερα κτίσματα, συνδεδεμένα μεταξύ τους. Καθώς μπαίνουμε στην αυλή από την κύρια είσοδο στα αριστερά (ανατολικά) βρίσκεται ένα κτίριο με νεοκλασικά χαρακτηριστικά (κτίριο 1) με τρία δωμάτια σε παράταξη, τα οποία επικοινωνούν μεταξύ τους εσωτερικά. Κάθε δωμάτιο έχει δική του είσοδο από την αυλή, ενώ οι υπόλοιπες όψεις των δωματίων είναι τυφλές και προσδιορίζουν τα όρια της ιδιοκτησίας. Πρόσφατες κατασκευαστικές παρεμβάσεις στο ίδιο κτίριο περιλαμβάνουν την ανακατασκευή της οροφής με πλάκα από οπλισμένο σκυρόδεμα στηριγμένη σε ξύλινη κατασκευή αποτελούμενη από δοκάρια και πέτσωμα. Μία από τις εσωτερικές πόρτες αφαιρέθηκε και αντικαταστάθηκε με καμάρα. Επιπλέον, δεν υπάρχουν πια τα αρχικά κουφώματα, ούτε τα ίχνη τους.

Εικ. 3 Αποτύπωση 2012 – Κατόψεις.

Καθώς εισερχόμαστε από την κύρια είσοδο (Ε1), στα δεξιά μας βρίσκεται το παλαιότερο κτίριο του Αρχοντικού Μανιά – κτίριο (2): μια κατασκευή, τμηματικά διώροφη, με τρία δωμάτια μεσαίου μεγέθους και δύο μικρά, ένα εκ των οποίων ήταν το λουτρό. Τα τρία ισόγεια δωμάτια έχουν ξεχωριστές εισόδους εξωτερικά και δεν επικοινωνούν μεταξύ τους. Τα δωμάτια του ορόφου έχουν πρόσβαση από τον προθάλαμο του κτιρίου (3). Υπάρχει επίσης μια ταράτσα προσβάσιμη από την κύρια είσοδο (Ε1) με εξωτερική σκάλα.

Είσοδος Ε1

Το κτίριο 2 επηρεάστηκε λιγότερο από τις πρόσφατες εργασίες. Υπάρχουν ακόμα μερικά από τα αρχικά/παλαιά κουφώματα, καθώς και ξύλινα δοκάρια και δάπεδα. Επίσης σώζονται εμφανή παλιά κονιάματα και σοβάς.

Το κύριο κτίριο (κτίριο 3) είναι το πιο ευδιάκριτο κοιτώντας από την Χώρα και την Σκάλα προς το Αρχοντικό. Είναι ένα διώροφο νεοκλασικό, μεγάλων διαστάσεων, με ορθογώνια παραλληλόγραμμη κάτοψη. Πάνω από την πόρτα της κύριας εισόδου, προς την αυλή, υπάρχει η λιθανάγλυφη επιγραφή “ΚΤΗΜΑ ΝΙΚΟΛΑ ΜΑΝΙΑ 1905”.

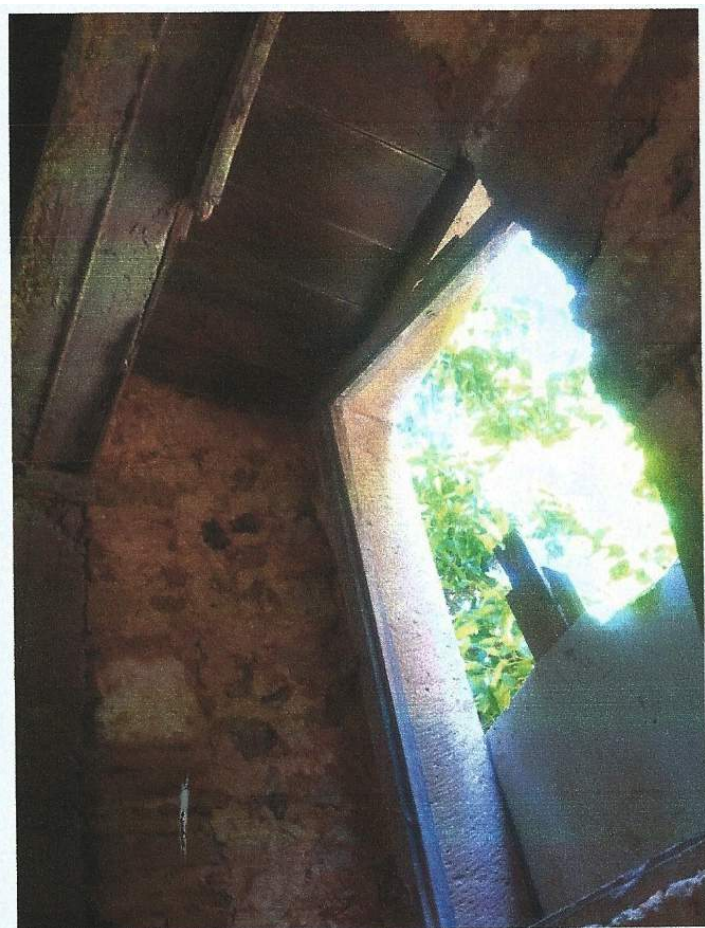
Η κύρια όψη του κτιρίου, τυπικό δείγμα νεοκλασικής πατμιακής αρχιτεκτονικής, έχει διαρρυθμιστεί με τέτοιο τρόπο, ώστε τα ανοίγματα, με τον ρυθμό και τις αναλογίες τους, να δημιουργούν την αίσθηση της συμμετρίας. Οι κολώνες και οι καμάρες του προθαλάμου προσδίδουν χάρη στην όψη του κτιρίου που κοιτάει προς την αυλή. Η νότια όψη βλέπει προς την Χώρα και τον γειτονικό κήπο και η βόρεια όψη προς τους Ανεμόμυλους.

Το κτίριο (3) έχει τέσσερα μεγάλα δωμάτια, ένα πλατύ διάδρομο και ένα σκεπαστό προθάλαμο. Κάθε δωμάτιο έχει ξεχωριστή είσοδο, ενώ επικοινωνούν και μεταξύ τους σε κάθε όροφο. Αρχικά υπήρχαν ξύλινα διαχωριστικά τουλάχιστον σε δύο από τα δωμάτια δημιουργώντας ξεχωριστούς χώρους με τον χαρακτηριστικό πατμιακό τρόπο, τα οποία όμως έχουν κατεδαφιστεί. Το κτίριο έχει υποφέρει από τις λεηλασίες σημαντικών αρχιτεκτονικών στοιχείων, όπως την μεγάλη πέτρινη σκάλα στην αυλή που οδηγούσε στον προθάλαμο, καθώς και όλο το κεραμικό δάπεδο από το ισόγειο.

Όσον αφορά τις εργασίες που είχαν προηγηθεί, το κτίριο (3) έχει υποστεί τις περισσότερες αλλοιώσεις: κατεδαφίστηκαν τρεις πόρτες και αντικαταστάθηκαν από καμάρες, στα περισσότερα από τα ανοίγματα τα αρχικά παραδοσιακά κουφώματα έχουν αφαιρεθεί και τα ξύλινα πρέκια έχουν αντικατασταθεί από οπλισμένο σκυρόδεμα. Η οροφή και τα ξύλινα πατώματα έχουν αντικατασταθεί από οπλισμένο σκυρόδεμα και ένας τσιμεντένιος σκελετός από κολώνες έχει κατασκευαστεί σε όλες τις γωνίες των δωματίων εσωτερικά για την ενίσχυση του κτιρίου. Είναι πιθανό αυτή η επέμβαση να προκαλεί το αντίθετο αποτέλεσμα από αυτό στο οποίο αποσκοπούσε, μιας και έτσι η λιθοδομή αποδυναμώνεται και χάνει τη σταθερότητά της.

Το τελευταίο κτίριο (4) είναι ο παλιός φούρνος του σπιτιού. Μολονότι έχει τη χειρότερη κατάσταση διατήρησης, οι τρεις ξυλόφουρνοι του είναι διακριτοί. Η πρόσβαση του κτιρίου γινόταν από τον κήπο. Η ξύλινη πόρτα διατηρείται στη θέση της καθώς επίσης και υπολείμματα από μερικά ράφια, ντουλάπια και παράθυρα.

ΠΡΟΤΑΣΗ ΓΙΑ ΤΗΝ ΑΠΟΚΑΤΑΣΤΑΣΗ ΤΟΥ ΑΡΧΟΝΤΙΚΟΥ ΜΑΝΙΑ

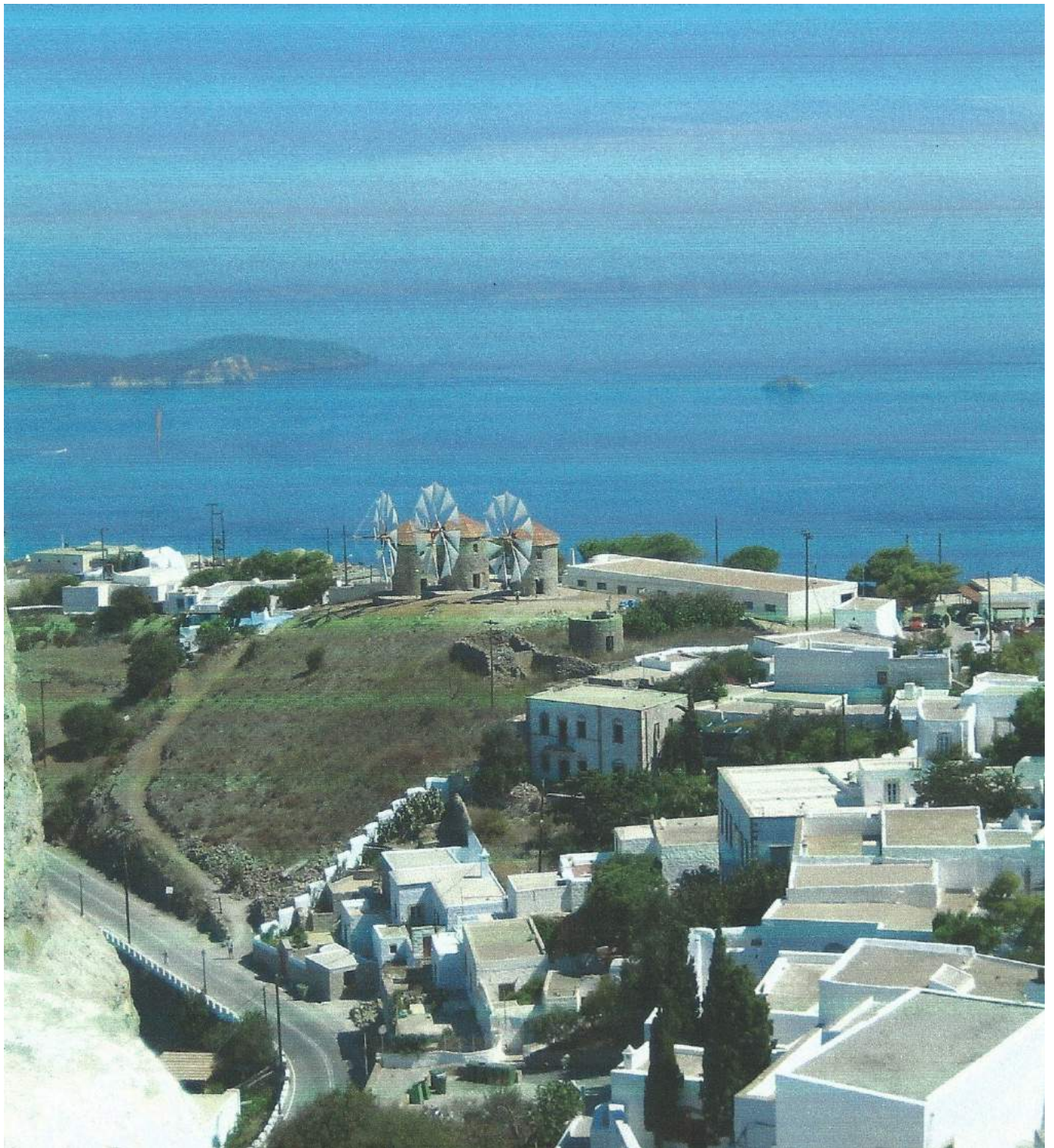
Σε μια προσπάθεια να συνδυαστούν λειτουργίες στα πλαίσια της ανάπλασης της περιοχής των Μύλων με χρήσεις που να εξυπηρετούν της ανάγκες του Δήμου, προτείνεται μια μικτή χρήση για το αρχοντικό Μανιά. Η μελέτη αυτή γίνεται με σκοπό να προστατευτεί ο ιδιαίτερος αρχιτεκτονικός και μορφολογικός χαρακτήρας αυτού του μοναδικού κειμηλίου της λαϊκής πατμιακής αρχιτεκτονικής κληρονομιάς.

Στη μελέτη λαμβάνεται υπόψη πως οι νέες χρήσεις του κτιρίου δεν θα πρέπει να αντιγράφουν ή να ανταγωνίζονται τις ήδη υπάρχουσες πολιτιστικές και εκπαιδευτικές υποδομές του Δήμου. Οι νέες χρήσεις έχουν σαν στόχο την απόδοση του αρχοντικού στο κοινό σαν έργο που θα ενδυναμώσει τον χαρακτήρα της περιοχής των Μύλων, συμβάλλοντας καθοριστικά στην ισόρροπη ανάπτυξη της περιοχής.

Προτεινόμενες χρήσεις:

1. Μουσείο/εκθετήριο και αναγνωστήριο/αρχείο ανεμόμυλων, παραδοσιακής αγροτικής ζωής και βιοτεχνικής παραγωγής του νησιού.
2. Χώρος διοίκησης και χώρος προσωρινών εκθέσεων – συναντήσεων.
3. Μικρός ξενώνας για την φιλοξενία καλεσμένων του Δήμου και ερευνητών.
4. Παραδοσιακός ξυλόφουρνος.
5. Αναψυκτήριο.

Η μελέτη επίσης προβλέπει την αποκατάσταση του δημοτικού δρόμου στην βόρεια πλευρά του αρχοντικού Μανιά για την σύνδεση του κτιρίου με τον οικισμό.

(1) Μουσείο/εκθετήριο και αναγνωστήριο/αρχείο – ανεμόμυλων, παραδοσιακής αγροτικής ζωής και βιοτεχνικής παραγωγής

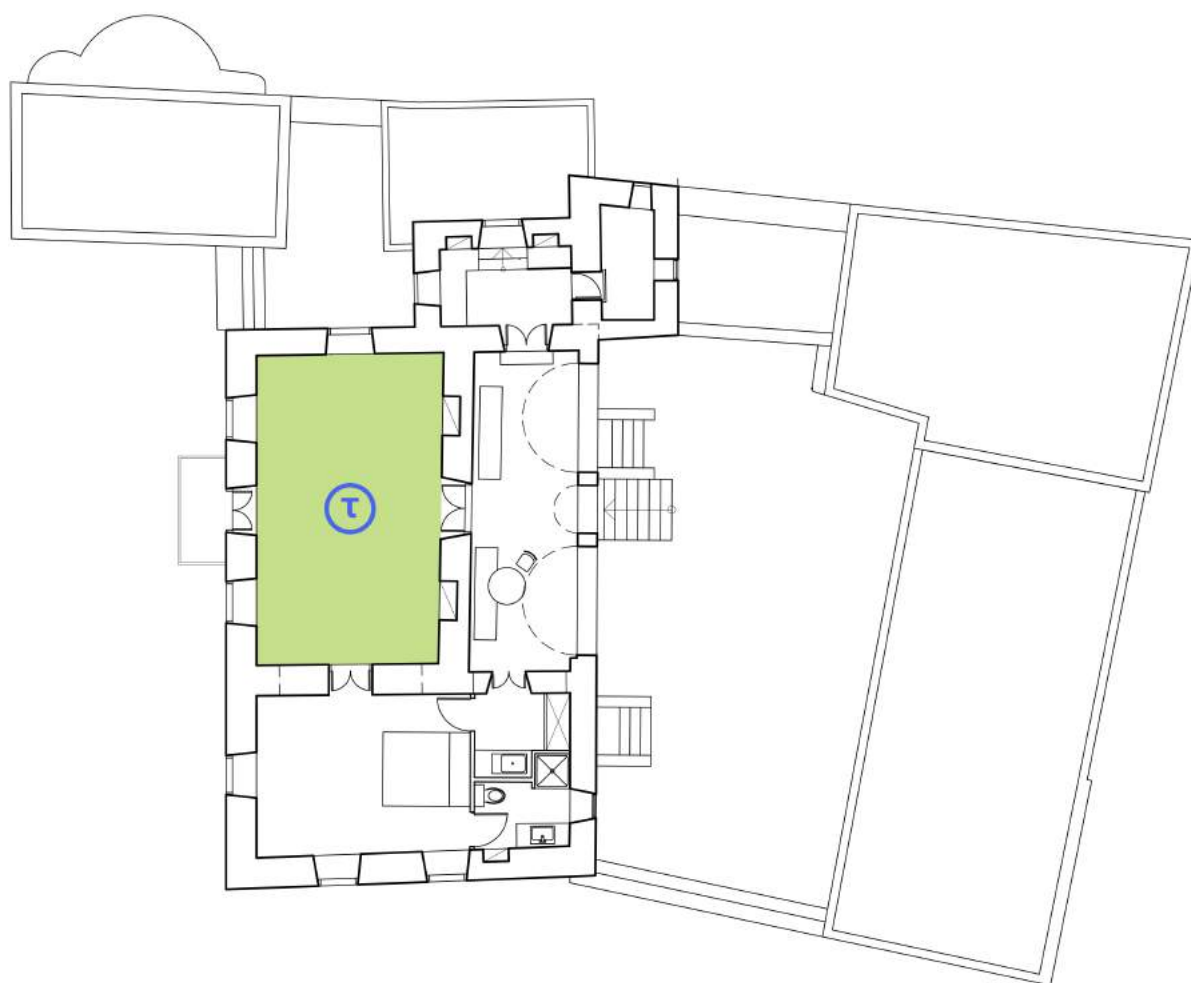
Περιοχές τονισμένες με **πράσινο** στις κατόψεις (εικ. 4α,4β)

Η είσοδος του Μουσείου **(α)** γίνεται από την κύρια είσοδο (Ε1). Μπαίνοντας αριστερά υπάρχει το ταμείο εισιτηρίων και ο χώρος διοίκησης **(β)**. Τα τρία πλαϊνά δωμάτια του κτιρίου (1), **(γ)**, **(δ)**, **(ε)** αποτελούν τον χώρο έκθεσης του μουσείου.

Εικ. 4α: Κάτοψη ισογείου

Το μουσείο εκτείνεται θεματικά και στο κυρίως σπίτι, τόσο στον πλατύ διάδρομο (ι) που φιλοξενεί τα αρχεία, όσο και στην κύρια σάλα του Αρχοντικού (τ). Η κύρια σάλα θα διατηρεί την αρχική της χρήση και τον αυθεντικό της χαρακτήρα καθώς θα είναι διαρρυθμισμένη ως καθιστικό, παρ' όλο που θα περιλαμβάνει και εκθεσιακά αντικείμενα. Την αρχική του χρήση διατηρεί επίσης ο παραδοσιακός ξυλόφουρνος (λ) και λειτουργεί σαν μέρος του μουσείου (βλ. σελ. 24)

Εικ. 4β: Κάτοψη 1^{ου} Ορόφου.

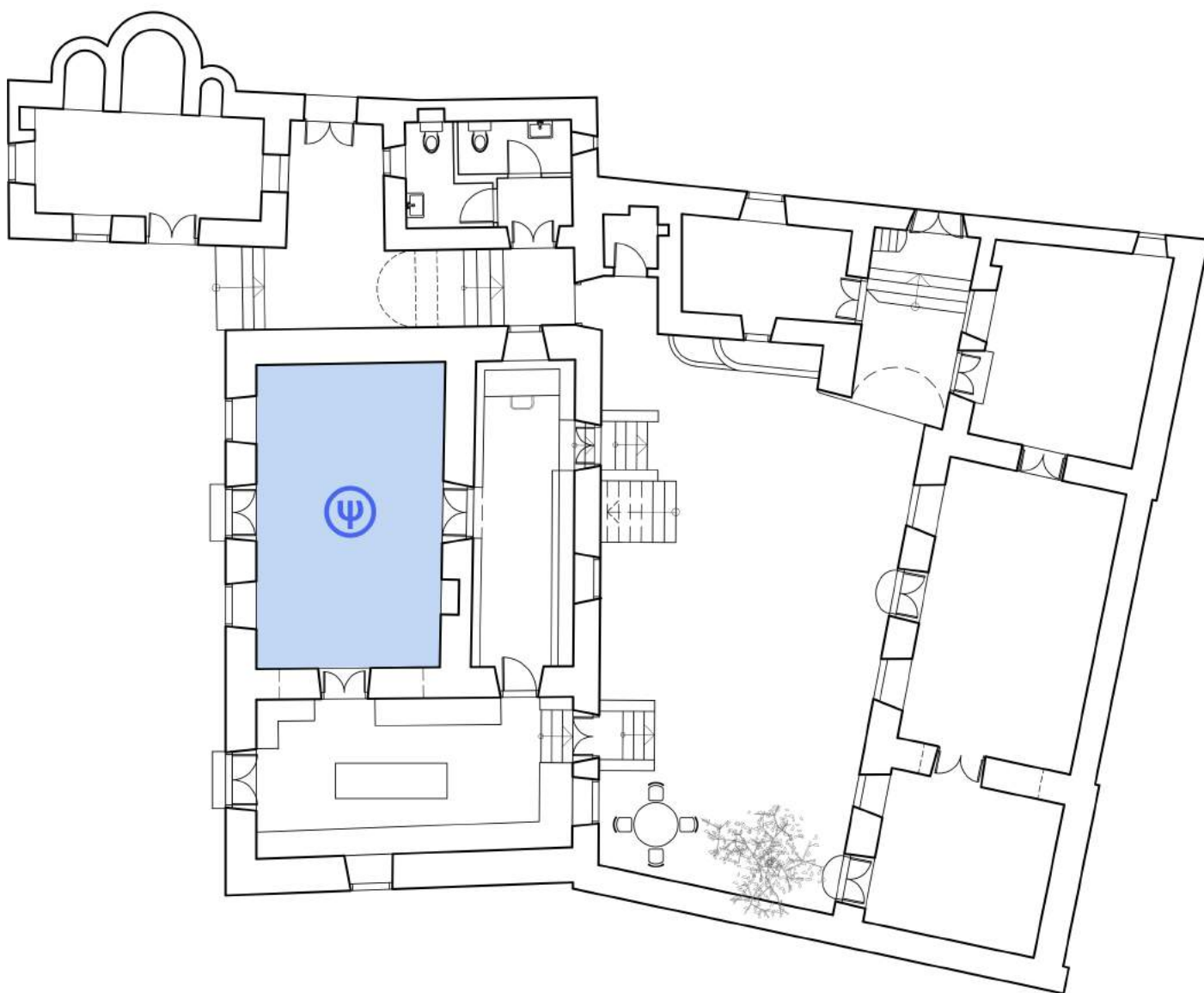
Ο πλατύς διάδρομος (ι) στο ισόγειο του κυρίως σπιτιού θα φιλοξενεί το αρχείο και ένα χώρο μελέτης για έρευνα. Το αρχείο και το ερευνητικό έργο θα αφορά την κληρονομιά της Πάτμου που σχετίζεται με τον παραδοσιακό τρόπο ζωής, την αγροτική παραγωγή, και τα σχετικά απομνημονεύματα, ως ένας θησαυρός γνώσης που θα πρέπει να διασωθεί και να διατηρηθεί για τις επόμενες γενιές.

Τουαλέτες για το κοινό θα υπάρχουν στη θέση (η).

(2) Γραφείο και χώρος προσωρινών εκθέσεων/συναντήσεων

Σημειώνεται με μπλέ στην κάτοψη (εικ. 5)

Η μεγάλη σάλα στο ισόγειο του κυρίως κτιρίου (ψ) θα φιλοξενεί προσωρινές εκθέσεις και ένα γραφείο (ανακατασκευάζοντας το παλιό παραδοσιακό ξύλινο χώρισμα). Ο χώρος θα μπορεί επίσης να φιλοξενεί συναντήσεις, ομιλίες και μικρά σεμινάρια.

Εικ. 5: Κάτοψη Ισογείου.

Η ιδέα για την χρήση ως γραφείο και χώρος προσωρινών εκθέσεων είναι εμπνευσμένη από την ΜΚΟ «Αρχιπέλαγος» και την αναζήτησή της για την δημιουργία μιας έδρας στο νησί της Πάτμου με σκοπό την έρευνα και την εκπαίδευση σε θέματα διατήρησης των τοπικών σπόρων – Τράπεζα Σπόρων Αιγαίου. Μια τέτοια χρήση θα βρίσκεται σε αρμονία με τον συνολικό σχεδιασμό του έργου και αν επιλεγεί, θα επεκτείνει το θεματικό περιεχόμενο του Μουσείου στο ανερχόμενο ζήτημα της διατήρησης και διάδοσης βιολογικών καλλιεργειών.

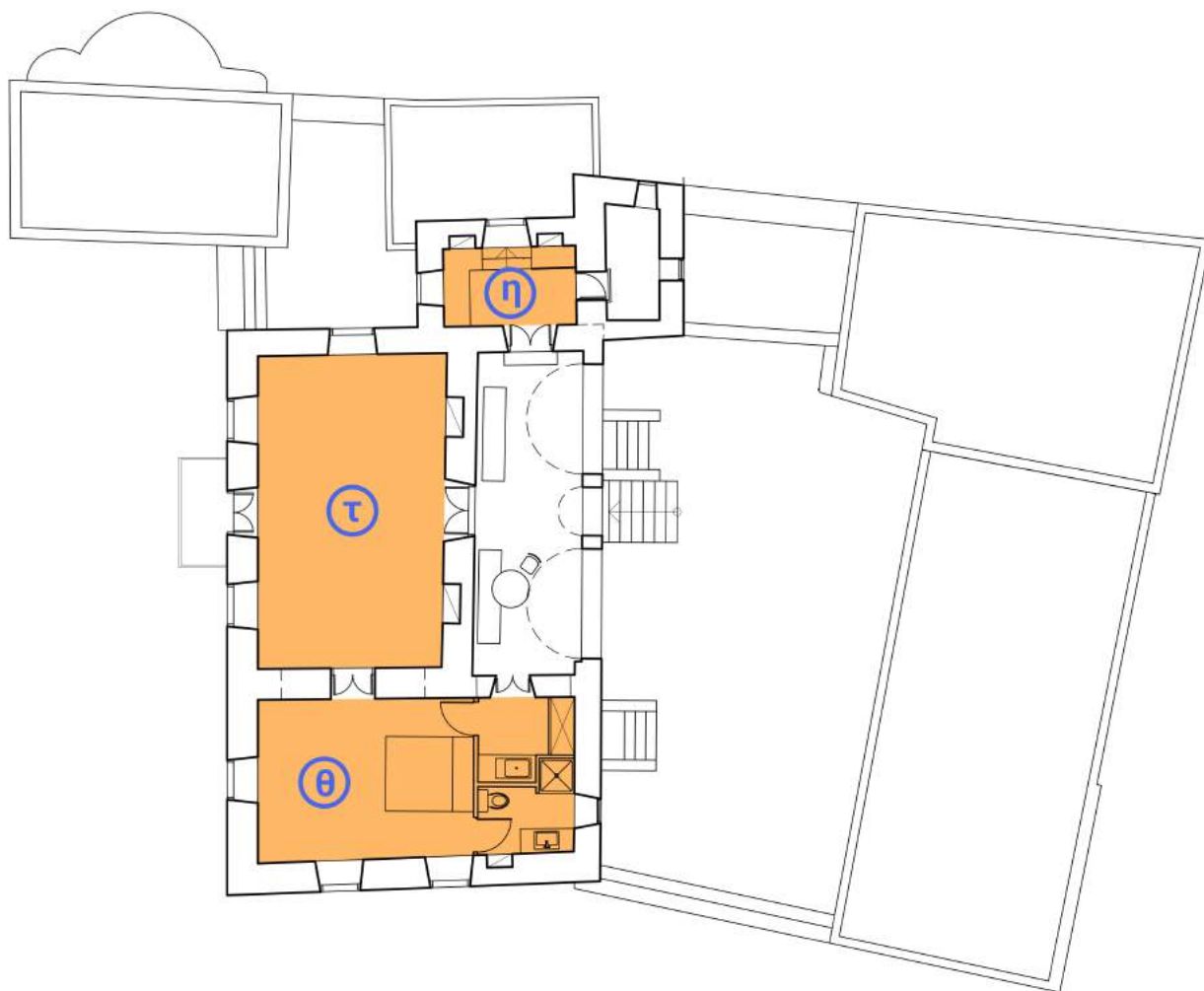
Το τελευταίο σημείο φυσικά, ευθυγραμμίζεται με το πνεύμα και το σκοπό των αποκατεστημένων ανεμόμυλων.

(3) Ξενώνας για την φιλοξενία καλεσμένων του Δήμου

Σημειώνεται με **πορτοκαλί** στις κατόψεις (βλέπε εικ.6) και τις όψεις (βλέπε εικ. 7α, 7β, 7γ).

Η Δημοτική Αρχή χρειάζεται ένα χώρο φιλοξενίας των καλεσμένων της και των επισκεπτών στο νησί. Ένα δωμάτιο στο κυρίως κτίριο του Αρχοντικού (**θ**) θα διαμορφωθεί σε υπνοδωμάτιο με δικό του λουτρό και κουζίνακι.

Η κυρίως σάλα του Αρχοντικού (**τ**) θα παραμείνει όπως ήταν παλιά, ως καθιστικό. Θα μπορεί να έχει μια ευέλικτη χρήση τόσο για το κοινό σαν μουσείο με την δυνατότητα να είναι επισκέψιμη απολαμβάνοντας την θέα ή σαν χώρος συζητήσεων. Θα μπορεί να χρησιμοποιηθεί επίσης σαν χώρος συναντήσεων και συζητήσεων του Δήμου. Για να υποστηριχθούν οι χρήσεις της κυρίως σάλας, ένας χώρος του ορόφου στο κτίριο (2) προτείνεται να μετατραπεί σε βοηθητική κουζίνα (**π**).

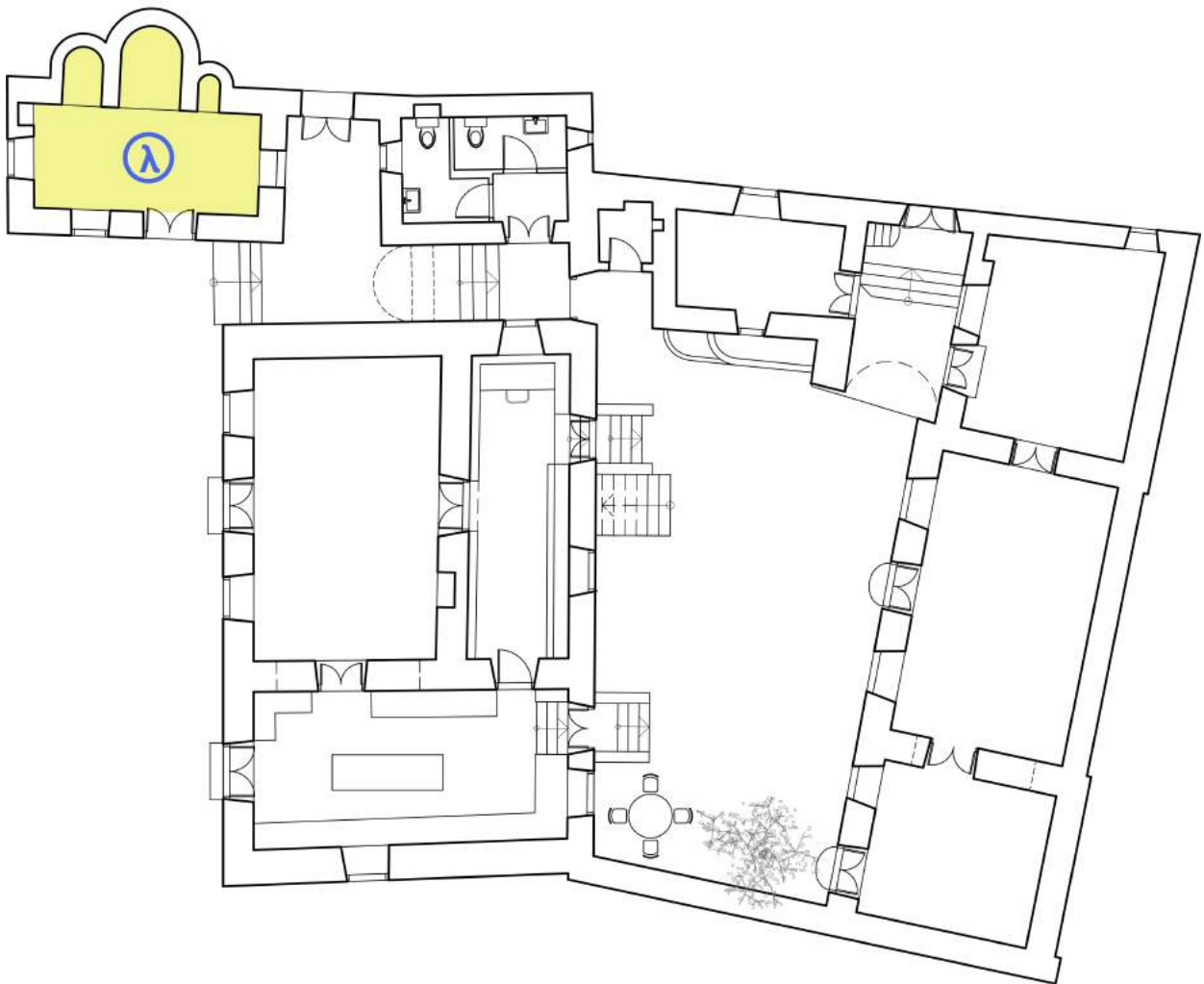

Εικ. 6: Κάτοψη 1^{ου} Ορόφου.

(4) Παραδοσιακός ξυλόφουρνος

Σημειώνεται με **κίτρινο** στην κάτοψη (βλέπε εικ. 8)

Στενά συνδεδεμένος με τους ανεμόμυλους και το μουσείο είναι ο παραδοσιακός ξυλόφουρνος (λ). Πρόκειται να αποκατασταθεί στην αρχική του μορφή και χρήση, προστατεύοντας ένα προτότυπο και υπό εξαφάνιση τύπο κτιρίου. Επιπρόσθετα θα μπορεί να χρησιμοποιηθεί για την παρασκευή παραδοσιακών προϊόντων αλλά και επίδειξη της παραγωγικής διαδικασίας για εκπαιδευτικούς σκοπούς, ακολουθώντας το πρότυπο των ανεμόμυλων όπου το κοινό θα μπορεί να παρακολουθήσει την διαδικασία και να μάθει τον παραδοσιακό τρόπο παρασκευής αλευριού. Τα προϊόντα του φούρνου θα μπορούν να διατίθενται στο αναψυκτήριο.

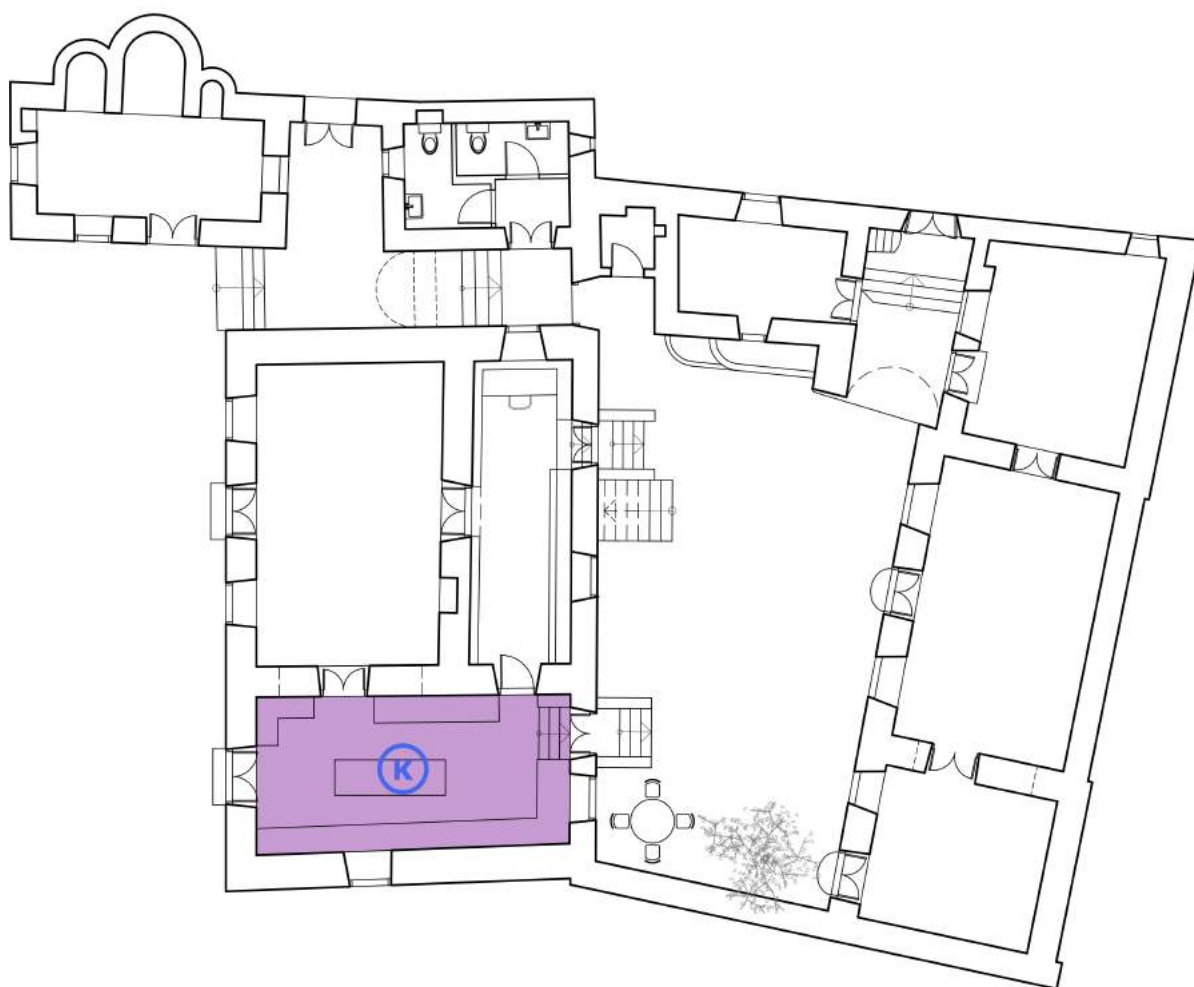

Εικ. 8: Κάτοψη Ισογείου

5. Αναψυκτήριο

Σημειώνεται με **μωβ** στην κάτοψη του κτιρίου.

Ένας χώρος (**κ**) του ισόγειου του κτιρίου (1) προτείνεται να μετατραπεί σε κουζίνα που θα εξυπηρετεί αναψυκτήριο που θα λειτουργεί τόσο στην εσωτερική αυλή του αρχοντικού όσο και στον κήπο του με πανοραμική θέα. Τα έσοδα που θα προκύψουν από τη λειτουργία ενός δημοτικού αναψυκτηρίου θα συμβάλλουν σημαντικά στη συντήρηση του αρχοντικού.

Εικ.9: Κάτοψη

Πρότυπα για την αποκατάσταση

Η αποκατάσταση του αρχοντικού Μανιά απαιτεί σαν πρώτο βήμα την αποξήλωση / κατεδάφιση των μεταγενέστερων της αρχικής κατασκευής επεμβάσεων οι οποίες πλήττουν το κτίσμα αισθητικά και δυνητικά δομικά. Το βήμα αυτό συνίσταται στην αποξήλωση των εσωτερικών πρόσθετων υποστηλωμάτων και δοκών, με την απαιτούμενη προσοχή ώστε να μην προκληθούν ζημιές στον αρχικό ιστό του λιθόκτιστου κτίσματος. Οι εργασίες αυτές θα καθοριστούν από προηγηθείσα στατική μελέτη η οποία θα στοχεύει στην επαναφορά του κτιρίου στην πρώτη αρχική του στατική λειτουργία και μορφή.

Ακολουθώντας και εφόσον επιτευχθεί η στατική ασφάλεια του κτιρίου θα ακολουθήσουν κατάλληλες εργασίες αποκατάστασης όπως περιγράφονται περιληπτικά παρακάτω με κύριο άξονα την ιστορική ακρίβεια και τον σεβασμό στο αρχικό κτίσμα. Βασικό μέλημα θα αποτελέσει η αποκατάσταση του κτιρίου με παραδοσιακές μεθόδους και τα κατάλληλα παραδοσιακά υλικά στο μέγιστο δυνατό βαθμό. Για παράδειγμα, θα γίνει χρήση σοβάδων με βάση τον ασβέστη, χωρίς προσθήκη τσιμέντου και ασβέστωμα χωρίς πλαστικό χρώμα.

Τα αρχικά αρχιτεκτονικά στοιχεία θα αποκατασταθούν με σεβασμό στην αρχική μορφή και την παραδοσιακή εικόνα, κίνηση η οποία συνεπάγεται την εξάλειψη των εσωτερικών τοξοειδών καμαρών οι οποίες δεν συνάδουν με την αρχική εικόνα του κτιρίου και λειτουργούν παραπλανητικά. Παράθυρα και πόρτες, ντουλάπες και άλλα ξύλινα στοιχεία και αρχιτεκτονικές λεπτομέρειες οφείλουν να αποκατασταθούν σύμφωνα με τον αρχικό τους σχεδιασμό, καθώς τα πρωτότυπα διασώζονται σε βαθμό που δίνεται η δυνατότητα να αντιγραφούν άμεσα και χωρίς μεγάλες αποκλίσεις από την αρχική τους μορφή. Στις περιπτώσεις όπου δεν υπάρχουν ικανά υπολείματα και ενδείξεις για την ανακατασκευή των αρχικών παραδοσιακών στοιχείων, κάποια από τα εκλάπησαν κατά τη διάρκεια των ετών (πέτρινα σκαλοπάτια, δάπεδα από πλακάκι), θα επιχειρηθεί να αποκατασταθούν με τέτοιο τρόπο ώστε να εναρμονίζονται με το υπόλοιπο κτίριο διατηρώντας ένα παρόμοιο με τον αρχικό παραδοσιακό χαρακτήρα.